

Az ősz.

Jer. VI. 4. «Elhanyatlott a nap és meghosszabbultak az estvéli árnyékok».

„*Elhanyatlott a nap és meghosszabbultak az estvéli árnyékok*“.
Nem csatára, nem védelemre való készülés, melyek elfoglalták egykor Izraelnek szivét és gondolatát; nem a bűnök feletti kesergés, a jövő elkerülhetetlen büntetésének félelme és nem is valamely csalódás miatti szomorúság, helyrehozhatlan tévedés, hanem bizonyos édes-fájó érzelmek adják e szózatot ajkainkra. Édes-fájó érzelmek, melyeket a multnak emlékei, a jövőnek kétségei és a jelennek bizonyossága ébresztenek keblünkben. Oh! mennyire kitéve is vagyunk a behatásoknak! Egy vidám arcz látása minket is öröme hangol s a koldus könyeinél elhagyatottságot érezünk; a fény és pompa látása bámulatra, vagy irigységre hajt, míg a szenvedőnek jajkiáltásai, az árvának könyörgő hangjai a szeretet emberséges hurjait, az önzetlen munka eszméit, a rokon-érzelmet mozgatják meg keblünkben. Kitéve vagyunk a behatásoknak!... Tavasz ébredésénél, virágok nyilásánál, a melegülő légkörrel felmelegszik szivünk is s az öröm szózata tör elő ajkainkon; a nyár áldásainál, a felhőtlen égbolt ragyogásánál mintha hálás volna a sziv, tiszta és hő az ima is, a remény pedig, mely oly halvány volt egykor, mintha erősebbé lenne. És most, most az ősz napjaiban, a téli szenvedésre való készülésben, midőn már reményünk is bágyad, mint a napsugár, s a fák lehulló leveleivel szivünknek is egy-egy szép álma hull alá; a multak emlékei szépségeikkel, a jelennek meg nem változtatható búskomorsága, a jövőnek kétsége és mégis reménye édes-fájó érzelmekkel töltenek el s ajkunkra adják a szavakat: „elhanyatlott a nap és meghosszabbultak az estvéli árnyékok“.

Ősz van! Remények valósulásának és remények szétfoszlásának, hervadásának, lehullásának ideje. Hányszor ujult meg már az ősz az emberiség életében? Mennyi érzelmet költött millió meg millió már rég porladó, vagy még most is élő nemzedék kebelében?! Megdalolta, megdalolta sok költő az ősz hervadását, az elszálló, hulló leveleknek, a kristálytisztá, de már hűvös csermelyek hátán messze... messze... —

az öröknyészet, a végmegsemmisülés felé való haladását. Lefestette már sok festő a letarolt, a megsárgult határt, a mint a távozó nap utóljára csókdossa még a föld szülötteit, melyekre majd visszatértek nem fogja már lövelni éltető sugarit soha... soha többé! Sok, sok író szólt már az ősz borongó ködéről, mely, mint nehéz bánat az ember kebelén, teher gyanánt ül a völgyek ölén, vagy a halmok tetején. És sok, sok szónok hirdetett már tanuságot az ősz hervadásán; reményt, biztatást a természet pusztulásán. S bár jól tudjuk, hogy „nincs semmi új a nap alatt“ és így ujat mi sem mondhatunk, mégis jól esik lelkünknek az őszi mulandóság felett elmélkedni, tanulgatni. Régi eszmékre a költő új ruhát ad s tovább dalol; régi képeket új festékekkel tovább fest a festő; régi igazságokat, régi tanulságokat elővesz, ismételi az író és hirdeti a szónok. Régi igazságokat, régi tanulságokat jertek ujítsunk fel mi is ma s engedjük lelkünket, hogy éljen bár néhány perczig amaz édes-fájó érzelmeknek, melyeket az ősz hozott reá. Elmélkedjünk *az őszi* úgy, a mint az reánk tanulságot hoz *hervadásával és reménységével*.

* * *

Tanulságot hoz nekünk az *ősz hervadásával*. Ugyan, mondják sokan, különösen azok, kikre nézve csupán csak vidámságban s örömben áll az élet, kik, ha elborult olykor-olykor az ég fejük felett, ha kiürült az élvezetek és jólét pohara előttük, már nem életnek, hanem tengődésnek, nyomoruságnak, sőt büntetésnek tartják a földi létet; ugyan — mondják ezek — hát mi tanulni való van a bánat- és szomorúságban, a csendes hervadásban, a biztos haldoklásban?... És hát mi is tanitana — szólanak — a hűvös szél, mely félelmes ellenség módjára közelítve, szórja a hideg esőcseppeket arcunkra, rabolja el mindennek diszét, ékes öltönyét; a sár, melyben naponként taposunk, a dér, melynek fagyleheletétől irtózunk?... Mi is tanitana — kérdezik — a száraz koró zörgő hangja, mely a haldokló hörgéseit juttatja eszünkbe, a megnyult árnyék, a rövid nappalok, avagy talán a megvénült napnak ridegebbé változása, melynek érzetével, mint halottakkal telt csatateret, lepi el a városokat és községeket a kárrogó varjak sötét csoportja?... Ezek tanítsanak, ezek szolgáljanak nekünk intésül s nyujtsanak tanulságokat?!... Igen! Ezek, ha kell, és még más egyebek, hiszen minden jelenségben, ha csak elég bölcsesség van bennünk annak a mélyére

hatolni, nagy igazság rejlik számunkra s minden igazság pedig egy-egy tanulság az életre. Tanitson, tanitson hát azért minket az ősz hervadása.

De hát mire?... Hervadás van, előbb azonban gyümölcsözés volt, enyészet van, de előbb arattunk; csak betelt reményre jött tehát változás. Életünkben is hervadás, enyészetre hajlás rendes körülmények s az Ur törvényei szerint csak betelt remények, bevégzett munka, teljesített feladat után jő. Vigasztalás ez számunkra az élet küzdelmei és vágyai között; vigasztalás, ha alappal bír s jogos reménységünk; ha nemcsak fellegvárakat építve, nemcsak hiu ábrándokat szöve, hanem a gyakorlati élet kivánalmait is tekintetbe véve haladunk előre. Az ősz a föld nyugalomra hajlásának ideje, nyugalomra, midőn már elvégezte a természet kötelességeit, midőn időt engedett a madárnak dalra és fiainak fölnevelésére, az embernek munkára és tápláléka begyűjtésére. Ilyen-e, avagy ilyen lesz-e vajjon a mi életünk ősze, hogy elmondhatjuk majd: kötelességünket hiven teljesítettük, a dolgot, melyet az atya reánk bizott, mind elvégeztük s bátran, csüggedetlenül mehetünk oda, hol nyugalmas helyet készített az Ur számunkra. Szeretjük, szeretjük az ősznek bágyadt, de biztatóan ragyogó napsugarát és sokáig óhajtanók élvezni kedvessé vált melegségét? Ilyen-e, avagy ilyen lesz-e életünk ősze, hogy szívesen, örömet marasztánának majd minket embertársaink körükben, mert nem terhet, hanem vidámságot okozunk mindeneknek, avagy talán várva fogják várni eltávozásunkat?... Tanulságok, tanulságok ezek számunkra, elmélkedjete róluk; vizsgáljátok önlelketeket ti, kik benn vagytok most éltetek őszében és ti is, kik még a tavasz virágainak, vagy a nyár komoly munkájának éltek, és készüljete, készüljete egy szép, egy kedves életőszre.

Az ősz már aratott; vajjon aratott-e az ember is, midőn el érte élete őszét, élvezte-e, leszedte-e a tavasz virágait, kivette-e részét a nyár izzadságos munkájából?... Az ősz összegyűjti a munkának minden eredményeit; összegyűjtötte-e ezt az ember is, hogy számot adhasson Istennek s vajjon, ha majd Isten számon kéri tőlünk e földi életet: úgy éltünk-e, hogy aratni fogunk majd előtte is jutalmat — örökéletet?... Mind oly eszmék ezek, melyekre minket az ősz hervadása tanít. Elmélkedjete, gondolkozzatok ezek felől. Őszi hervadás életmulandóságra int, változásra oktat. Oda lesz hát majd egykor örömünk is s komoly gond, bánat váltja fel; meglankad majd a duzzadó erő, gyengeséggé

lesz, s megfogyatkozik az élet heve; földi reményeink majd menyeeiekké változnak; mint az ág levelei, egykor mi is elhervadunk, lehullunk és még ama helyünket se ismeri meg többé a világ, hol annyi napfényt s annyi zivatart átéltünk. Őszi évszak, sok sok tanulságot hozsz te nekünk *hervadásoddal*.

* * *

De tanulságot hoz nekünk az *ősz reménységével* is. Mily ellentmondó: bánatban örömet, csüggedésben lelkesedést, a hervadásban és haldoklásban reménységet, az ősz pusztulásában, új életet keresni és találni! Bármily ellenmondásnak lássék is azonban: az ősznek nemcsak hervadása, az ősznek reménysége is van. Pihenni tér a föld, a természet, de csak azért, hogy majd egy új kikelettel fokozott erővel kezdjen újabb munkához. Minden pihenésünk nekünk is csak arra kell hogy reményt nyújtson, hogy fokozottabb erővel kezdhetünk majd egy alkotó, és termékenyítő munkához. Itt szánt, magot hint a földmives, amott meg a jövő áldásnak gyöngé sarja hajladoz már a szél fuvalmára. Munkálkodnunk kell tehát folyvást és szüntelen azzal a reménnyel, hogy talán még az aratást is végezni fogjuk. Nem baj aztán, ha nem mi aratjuk is, a mit vetettünk, hiszen mi is arattunk egykor abból, a mit nem mi vetettünk. Munkánkat önzetlenség kell hogy jellemezze s ama hit, hogy emberé a jelen összes kötelességeivel, míg a jövő titkos homályát *bizd az Istenség vezető kezére*. Ki a szelet nézi, nem vet az; ki a fellegre tekint, nem arat, pedig megvan minden időnek kötelessége; végezd el azért oh ember kötelességedet még életed őszenek napjaiban is s lesz akkor mindig reménységed.

Igen! igen! Lesz reménységünk e földi s e földöntuli életre nézve. E földi életre, hogy nemes példát hagyunk a jövő nemzedéknek, mely fenntartani lesz hivatva nemzetet, hazát és egyházat; a földöntuli életre, hogy a mit e világ itt megtagadott tőlünk, ott majd mindent megértünk s megnyerünk. Érteni fogjuk a sok szenvedést és könnyhullatást, a sok csalódást és megpróbáltatást s megfogjuk nyerni a tudást, az elismerést kitartásunkért; a jutalmat feladatunk hiveséges teljesítéseért.

Igen! igen! lesz reményünk, hogy midőn már kopár lesz itt életünk, mint most a természet kebele, midőn elsötétül a földi táj körülöttünk: akkor leszünk legközelebb egy szebb és új élethez, egy

teljesebb, egy dicsőbb világossághoz, hová így hív egy hang: „jöjjetek és birjátok az országot, mely megkészített számotokra a világ fundamentumának felvettése előtt“, s hol hallani fogjuk a szózatot: „a kevesen hív voltál, többre bizlak ezután, menj be a te uradnak örömébe“. Lesz, lesz hát reményünk és pedig legnagyobb életünk őszén, hogy új élet készítettik a mi számunkra is. Elmélkedjetez erről s az ősz reménysége adjon reménységet, hogy méltók lesztek ti is majd egy szebb, egy vidámabb kikeletre, mely többé nem e földön, hanem a mennyben, a mi atyánknál fog reátok mosolyogni.

Az ősz hervadásából és reménységéből, mint a költő keblében, támadjon bennetek is kedves bánat s e kedves bánatból tanuljatok ti e földi és a mennyei életre régi igazságokat; régieket, a melyek azonban egytől egyig mind betelnek ti rajtatok és a ti maradékaitokon az idők végéig. Ámen.
